

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0824U000760

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 01-02-2024

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Чигріна Яна Юріївна

2. Yana Y. Chygrina

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-0101-8571

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 016

Назва наукової спеціальності: Спеціальна освіта

Галузь / галузі знань: освіта

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Спеціальна педагогіка

Дата захисту: 15-02-2024

Спеціальність за освітою: Дефектологія

Місце роботи здобувача: Комунальний заклад вищої освіти "Дніпровська академія неперервної освіти" Дніпропетровської обласної ради"

Код за ЄДРПОУ: 41682253

Місцезнаходження: вул. Володимира Антоновича, буд. 70, Дніпро, Дніпровський р-н., 49006, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Обласна рада

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): 3973

Повне найменування юридичної особи: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 21560861

Місцезнаходження: вул. М. Берлінського, буд. 9, Київ, 04060, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 21560861

Місцезнаходження: вул. М. Берлінського, буд. 9, Київ, 04060, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 14.29

Тема дисертації:

1. Формування методичної компетентності асистентів вчителя в умовах неперервної освіти
2. Formation of methodological competence of teacher assistants in conditions of continuous education

Реферат:

1. У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено мету і завдання, об'єкт, предмет дослідження, окреслено його методологічну основу. Схарактеризовано наукову новизну, теоретичне та практичне значення здобутих результатів, особистий внесок авторки, деталізовано апробацію результатів дослідження та публікацій. У першому розділі дисертації «Методична компетентність працівників освіти як науково-теоретична проблема» обґрунтовано теоретичні засади вивчення питання формування методичної компетентності асистентів вчителя в умовах неперервної освіти. Здійснено аналіз наукових джерел, які присвячено дослідженню питання, зокрема виявлено ступінь його актуальності та розробленості в науково-методичній літературі, що дало змогу систематизувати погляди на ключові поняття, пов'язані з означеною проблемою. Сформульовано авторське трактування поняття «методична компетентність асистента вчителя», яка може формуватися в умовах неперервної освіти та розглядається як динамічна характеристика

особистості асистента вчителя, що базується на інтеграції знань, умінь, навичок, цінностей і досвіду й забезпечує здатність до здійснення психолого-педагогічного супроводу учнів з ООП в умовах інклюзивного навчання на основі ефективного застосування відповідних освітніх методів, прийомів, технологій та інструментів. Досліджено сутність та розкрито структуру методичної компетентності асистента вчителя в контексті основних наукових підходів, яка містить такі компоненти: ціннісно-мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, особистісний. Ціннісно-мотиваційний компонент передбачає наявність професійного мотиву, професійних цінностей, мотивації та здатності до самовдосконалення; когнітивний містить знання з педагогіки та методик навчання, зокрема й дітей з особливими потребами, критичне мислення; діяльнісний характеризується наявністю навичок планування та організації, ефективної взаємодії з учнями з ООП, співпраці з вчителем, батьками та іншими фахівцями; особистісний компонент розкриває самооцінку, творчий потенціал, емпатію та рефлексивність. Через розкриття змісту складових компонентів методичної компетентності асистента вчителя описано засадничі аспекти формування методичної компетентності асистентів вчителя, які працюють в інклюзивному освітньому середовищі. Такими засадничими аспектами є: усвідомлення цінності інклюзивного навчання; розуміння суті інклюзії; навички використання знань на практиці; навички співпраці та комунікації з дітьми з ООП, з усіма учасниками освітнього процесу, зокрема з членами команди психолого-педагогічного супроводу. У другому розділі дослідження «Педагогічні умови розвитку методичної компетентності асистентів вчителя» виявлено, що неперервна освіта є основою професійного зростання асистентів вчителя й навчання має тривати впродовж усього життя (lifelong learning). Це є загальносвітовою тенденцією, яка сприяє підвищенню якості освіти. Як основні положення освіти впродовж життя виокремлено такі: освіта триває все життя у кожній конкретній людині; освіта веде до систематичного набуття, оновлення, вдосконалення знань, навичок і ставлень, що є необхідною відповіддю на виклики та умови сучасного змінного життя та має кінцеву мету – сприяння самореалізації кожної особистості; успішність впровадження концепції залежить від здатності та мотивації людей брати участь у самостійній навчальній діяльності; передбачає визнання внеску всіх доступних освітніх впливів, включаючи формальний та неформальний. На основі вітчизняних нормативно-правових актів з питань освіти визначено, що асистенти вчителя можуть підвищувати кваліфікацію за різними формами як за програмою підвищення кваліфікації, так і шляхом участі в семінарах, практикумах, тренінгах, вебінарах, майстер-класах тощо, а також проходити стажування. У роботі виокремлено та описано основні методологічні підходи та принципи, якими необхідно керуватися під час здійснення процесу розвитку методичної компетентності асистентів вчителя. Такими методологічними підходами є андрагогічний, акмеологічний, системний, діяльнісний та компетентнісний. Принципами є: принцип єдності трьох середовищ (навчальне, професійне, соціальне); принцип відкритості освітнього простору; принцип урахування індивідуальних здібностей осіб, що навчаються; принцип діяльності; принцип постійної підтримки; принцип професійної мотивації; принцип елективності навчання; принцип розвитку освітніх потреб; принцип контекстності навчання; принцип рефлексивності. Для формування цілісного уявлення про процес розвитку методичної компетентності асистентів вчителів ми звернулися до методу моделювання, який допомагає розкрити суть всього процесу, починаючи від постановки мети й завдань і завершуючи в кінцевому результаті сформованістю асистента вчителя як професіонала в системі інклюзивної освіти з високим рівнем розвитку методичної компетентності.

2. The introduction substantiates the relevance of the research topic, defines the goal and task, object, subject of the research, outlines the methodological basis of the research. The scientific novelty, the theoretical and practical significance of the obtained results, the author's personal contribution, the approval of research results and publications are described in detail. The first chapter of the dissertation "Methodical competence of education workers as a scientific and theoretical problem" substantiates the theoretical foundations of studying the issue of the formation of methodical competence of teaching assistants in the conditions of continuous education. The analysis of scientific sources dedicated to the study of the issue was carried out, in particular, the degree of relevance and development of the given issue in the scientific and methodical literature was revealed, and it also made it possible to systematize views on key concepts related to the given problem. The author's interpretation of

the concept of "methodical competence of a teaching assistant" is defined, which can be formed in the conditions of continuous education and is considered as a dynamic personality trait of a teaching assistant, which is based on the integration of knowledge, abilities, skills, values and experience, which provides the ability to provide psychological and pedagogical support students with SEN in the conditions of inclusive education based on the effective application of appropriate educational methods, techniques, technologies and tools. The essence and structure of the teaching assistant's methodical competence in the context of the main scientific approaches, which has the following components: value-motivational, cognitive, activity, personal, was investigated. The value-motivational component implies the presence of a professional motive, professional values, motivation and ability to self-improvement; cognitive includes knowledge of pedagogy and teaching methods, including children with special educational needs, critical thinking; activity is characterized by the presence of planning and organization skills, effective interaction with children with special educational needs, cooperation with the teacher, parents and other specialists; the personal component reveals self-esteem, creative potential, empathy and reflexivity. By revealing the content of the constituent components of the teaching assistant's methodological competence, the fundamental aspects of the formation of the teaching assistant's methodological competence, working in an inclusive educational environment, are described. Such fundamental aspects are awareness of the value of inclusive education, understanding of the essence of inclusion, skills of using knowledge in practice, skills of cooperation and communication with children with special educational needs, with all participants of the educational process, including with members of the psychological and pedagogical support team. In the second chapter "Pedagogical conditions for the development of methodological competence of teaching assistants", the research revealed that continuous education is the basis of the professional growth of teaching assistants and that learning should continue throughout life (lifelong learning), which is a worldwide trend that contributes to the improvement of the quality of education. The main features of lifelong education are the following: education continues throughout the life of each individual; education leads to the systematic acquisition, renewal, improvement of knowledge, skills and attitudes, which is a necessary response to the challenges and conditions of modern changing life and has the ultimate goal of promoting the self-realization of each individual; the successful implementation of the concept depends on the ability and motivation of people to participate in independent educational activities; involves acknowledging the contribution of all available educational influences, including formal and informal. On the basis of domestic normative legal acts on education, it is determined that teaching assistants can improve their qualifications in various forms, both through a professional development program and by participating in seminars, workshops, trainings, webinars, master classes, etc., as well as do internships. The work highlights and describes the main methodological approaches and principles that must be followed during the process of developing the methodological competence of teaching assistants. Such methodological approaches are andragogic, acmeological, systemic, activity and competence. The principles are: the principle of unity of three environments (educational, professional, social); the principle of openness of educational space; individual abilities of students are taken into account; principle of activity; the principle of constant support; the principle of professional motivation.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Науки про життя, нові технології профілактики та лікування найпоширеніших захворювань

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Нове вирішення актуального наукового завдання

Публікації:

- Баранець Я. Визначальні аспекти діяльності асистента вчителя в інклюзивному навчальному закладі. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови : науково-методичний збірник. 2017. Вип. 13. С. 38–45.

- Мотуз Т., Пасічник Л., Баранець Я. Інформаційно-комунікаційні технології в інклюзивному середовищі закладу освіти. Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. 2021. № 1. С. 172–181.
- Баранець Я., Мотуз Т. Інноваційні підходи щодо професійної підготовки педагогів до роботи в інклюзивному освітньому середовищі. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2023. № 59. Т.1. С. 196–201.
- Баранець Я. Методологія підготовки кадрів закладів освіти з інклюзивним навчанням. Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій. Інноваційна педагогіка. 2023. № 57. Т.1. С. 100–103.
- Баранець Я. Ю., Мотуз Т. В. Сучасний стан підготовки фахівців до навчання в інклюзивному просторі. Інноваційна педагогіка. 2021. С. 66–69. <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/38.13>
- Чигріна Я. Педагогічні умови формування методичної компетентності асистентів вчителя в інклюзивному середовищі. Особлива дитина: навчання і виховання. 2023. Том 109, № 1. С. 187–200. URL: <https://doi.org/10.33189/ectu.v109i1.134>
- Чигріна Я. Деякі механізми розвитку педагогічної майстерності майбутніх фахівців, що працюють в інклюзивній освіті. Молодь і ринок. 2023. № 8(216). С. 135–138. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.289431>
- Baranets Ya. Methodological approaches to the development of pedagogical skills in an inclusive environment. *Periodyk Naukowy Akademii Polonijnej, Częstochowa*. 2023. 58. Nr. 3. P. 23–27.

Наукова (науково-технічна) продукція: дисертація

Соціально-економічна спрямованість: формування методичної компетентності асистента вчителя в умовах неперервної освіти.

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 0121U108685

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Ярмола Наталія Анатоліївна

2. Natalia A. Yarmola

Кваліфікація: к. пед. н., с.д., 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-9374-5543

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=2rАНХAsAAAAJ&hl=ru>

Повне найменування юридичної особи: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 21560861

Місцезнаходження: вул. М. Берлінського, буд. 9, Київ, 04060, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Гладуш Віктор Антонович
2. Viktor A. Gladush

Кваліфікація: д.пед.н., професор, 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-5700-211X

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=c2MDTY0AAAAJ>

Повне найменування юридичної особи: Житомирський державний університет імені Івана Франка

Код за ЄДРПОУ: 02125208

Місцезнаходження: вул. В. Бердичівська, буд. 40, Житомир, Житомирський р-н., 10008, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Дегтяренко Тетяна Миколаївна
2. Tetyana M. Dehtyarenko

Кваліфікація: д.пед.н., професор, 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-7153-9706

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=HUxH3kkAAAAJ>

Повне найменування юридичної особи: Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

Код за ЄДРПОУ: 02125510

Місцезнаходження: вул. Роменська, буд. 87, Суми, Сумський р-н., 40002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Литовченко Світлана Віталіївна
2. Svitlana V. Lytovchenko

Кваліфікація: д. пед. н., старший науковий співробітник, 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-0001-4667

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 21560861

Місцезнаходження: вул. М. Берлінського, буд. 9, Київ, 04060, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Засенко В'ячеслав Васильович

2. Viacheslav V. Zasenکو

Кваліфікація: д.пед.н., професор, 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-0325-4578

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=5ONQ6ZQAAAAJ>

Повне найменування юридичної особи: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 21560861

Місцезнаходження: вул. М. Берлінського, буд. 9, Київ, 04060, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Омельченко Ірина Миколаївна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Омельченко Ірина Миколаївна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Баташева Наталія Іванівна

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна